

Το αντικείμενο [τα βασικά]

Στην ενότητα αυτή θα ασχοληθούμε με το **αντικείμενο** στα αρχαία ελληνικά. Παράλληλα θα δίνονται παραδείγματα και στα Νέα Ελληνικά (ΝΕ)

Τι είναι το αντικείμενο;

Αντικείμενο είναι ο όρος της πρότασης που δηλώνει το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει (πηγαίνει) ή στο οποίο αναφέρεται η ενέργεια του υποκειμένου.

Ας εξηγήσουμε λίγο αυτά τα πολύπλοκα με δύο παραδείγματα στα ΝΕ και μετά στα ΑΕ

Ο Ηρακλής	σκοτώνει	το λιοντάρι
υποκείμενο	ρήμα	αντικείμενο

Όπως φαίνεται στο παράδειγμα το υποκείμενο (Ο Ηρακλής) κάνει μια ενέργεια (σκοτώνει). Η ενέργεια αυτή μεταβαίνει (πηγαίνει) στη λέξη **λιοντάρι** (στο αντικείμενο).

Ο Νίκος	χτυπάει	τον Πέτρο
υποκείμενο	ρήμα	αντικείμενο

Όπως φαίνεται στο παράδειγμα το υποκείμενο (Ο Νίκος) κάνει μια ενέργεια (χτυπάει). Η ενέργεια αυτή μεταβαίνει (πηγαίνει) στη λέξη **τον Πέτρο** (στο αντικείμενο)

Ή Σωκράτης	διδάσκει	τήν ἀρετήν.
υποκείμενο	ρήμα	αντικείμενο

Όπως φαίνεται στο παράδειγμα το υποκείμενο (Ή Σωκράτης) κάνει μια ενέργεια (διδάσκει). Η ενέργεια αυτή μεταβαίνει (πηγαίνει) στη λέξη **τήν ἀρετήν** (στο αντικείμενο)

Χμμ! Για να γίνουμε λίγο κουτσομπόλιδες, για να καταλάβουμε καλύτερα ...
 Έστω ότι έρχεται κάποιος και μας λέει: "Ο Νίκος χτυπάει".
 Είναι φανερό πως δεν καταλαβαίνουμε και πολλά πράγματα. Σίγουρα, καταλάβαμε ότι ο Νίκος, δηλαδή το **υποκείμενο** κάνει μια ενέργεια, **χτυπάει**, (άρα το ρήμα είναι ενεργητικό) αλλά δεν ξέρουμε **ποιον**, γι' αυτό θα ρωτήσουμε (γιατί είμαστε περίεργοι.... χιχιχι!):
Ποιον χτυπάει ο Νίκος; Θέλουμε δηλαδή να μάθουμε το **αντικείμενο!**
 Η απάντηση που θα πάρουμε είναι: "Ο Νίκος χτυπάει **τον Πέτρο**".
 Τώρα τα μάθαμε όλα!!! Ξέρουμε και το υποκείμενο και το αντικείμενο!

Όπως βλέπεις, το συντακτικό είναι οι ερωτήσεις που θα έκανε ένας περίεργος, ένας κουτσομπόλης. Ελπίζω τώρα να έγινε περισσότερο κατανοητό! **Για να μάθεις, λοιπόν, συντακτικό, μάθε να ρωτάς! Και να κάνεις τις σωστές ερωτήσεις για να πάρεις τις σωστές απαντήσεις!!!!**

Σε ποια πτώση μπαίνει το αντικείμενο:

Το αντικείμενο στα αρχαία ελληνικά μπαίνει στις πλάγιες πτώσεις, δηλ. **γενική, δοτική και αιτιατική.**

Οί Αθηναίοι ἐπιμελοῦντο **τῆς πόλεως**. > **γενική** (= Οι Αθηναίοι φρόντιζαν την πόλη.)

Οί Αθηναίοι ἐπέιθοντο **τοῖς νόμοις** > **δοτική** (= Οι Αθηναίοι υπάκουαν στους νόμους)

Οί Αθηναίοι ἐπολέμησαν **τούς Πέρσας** > **αιτιατική** (= Οι Αθηναίοι πολέμησαν τους Πέρσες)

ΠΡΟΣΟΧΗ: Πάντα να θυμάσαι ότι:

το **υποκείμενο** του ρήματος βρίσκεται σε πτώση **ονομαστική**

το **αντικείμενο** βρίσκεται στις πλάγιες πτώσεις, τη **γενική**, τη **δοτική** και την **αιτιατική**.

Στα **ΝΕ** το αντικείμενο μπαίνει στη γενική και την αιτιατική. (Δεν υπάρχει δοτική) π.χ.

Ο Γιώργος μοιάζει **του πατέρα** > αντικείμενο σε γενική

Ο Γιώργος αγαπάει **την Ελένη** > αντικείμενο σε αιτιατική

Έχουν όλα τα ρήματα αντικείμενο;

Η απάντηση είναι **ΟΧΙ**. Αντικείμενο έχουν τα ρήματα που δηλώνουν ενέργεια και αυτή η ενέργεια φεύγει από το υποκείμενο και πηγαίνει κάπου αλλού.

Τα ρήματα αυτά λέγονται **ενεργητικά μεταβατικά**.

Ενεργητικά λέγονται τα ρήματα που σημαίνουν ότι το υποκείμενό τους **κάτι κάνει**, ενεργεί
Ενεργητικά μεταβατικά λέγονται τα ρήματα που σημαίνουν ότι η ενέργεια του υποκειμένου μεταβαίνει (πηγαίνει) σε ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, διαφορετικό από το υποκείμενο.

α) Οί πολέμιοι **έδηουν την χώραν**. (= Οι εχθροί λεηλατούσαν τη χώρα.)

Το ρήμα **έδηουν** δηλώνει ότι το υποκείμενο (οί πολέμιοι) ενεργεί και η ενέργεια πηγαίνει στο αντικείμενο (χώραν), άρα είναι **ενεργητικό μεταβατικό**.

Εδώ θα πρέπει να θυμίσουμε ότι υπάρχουν και ρήματα που ενεργούν, η ενέργειά τους όμως δεν πηγαίνει σε κάποιον άλλο, παρά επιστρέφει στο ίδιο το υποκείμενο, π.χ. το ρήμα **χτενίζομαι** δηλώνει ενέργεια, μόνο που η ενέργεια δεν πάει σε κάποιον άλλον, δηλ. στο αντικείμενο, αλλά επιστρέφει στο ίδιο το υποκείμενο. Τα ρήματα αυτά λέγονται **μέσα**. Δες το παράδειγμα που ακολουθεί...

β) Ούτως οί Κερκυραίοι **ετάξαντο** (μτφρ.: Μ' αυτόν τον τρόπο παρατάχτηκαν οι Κερκυραίοι)
Το ρήμα **ετάξαντο** δηλώνει ότι το υποκείμενο ενεργεί, μόνο που η ενέργεια δεν πηγαίνει σε κάποιον άλλο, απλώς επιστρέφει στο υποκείμενο. Το ρήμα δεν είναι ενεργητικό μεταβατικό. Είναι **μέσο**.

Μια άλλη κατηγορία ρημάτων είναι εκείνα που δηλώνουν βέβαια ενέργεια, μόνο που την ενέργεια αυτή δεν την κάνει το υποκείμενο αλλά κάποιος άλλος. Μάλιστα, την ενέργεια τη δέχεται το υποκείμενο. Με άλλα λόγια το υποκείμενο πάσχει. Γι' αυτό το λόγο λέγονται **παθητικά**.

γ) Οὔτοι ἐπαιδύθησαν ὑπὸ τῶν πατέρων. (= Αυτοί μορφώθηκαν από τους πατέρες.) Το ρήμα ἐπαιδύθησαν δηλώνει ενέργεια, μόνο που την ενέργεια δεν την κάνει το υποκείμενο (οὔτοι). Το υποκείμενο δέχεται την ενέργεια που την κάνουν οι πατέρες. Το ρήμα δεν είναι ενεργητικό μεταβατικό. Είναι **παθητικό**.

Τελευταία κατηγορία ρημάτων είναι αυτά που το υποκείμενό τους ούτε ενεργεί ούτε πάσχει· απλώς βρίσκεται σε μία κατάσταση. Τα ρήματα αυτά λέγονται **ουδέτερα**.

δ) Οὔτοι ἡδέως ἐκοιμήθησαν. (= Αυτοί κοιμήθηκαν ευχάριστα) Το ρήμα ἐκοιμήθησαν δε δηλώνει καμιά ενέργεια. Το υποκείμενο (οὔτοι) δεν ενεργεί ούτε δέχεται κάποια ενέργεια· απλώς βρίσκεται σε μια κατάσταση. Το ρήμα είναι **ουδέτερο**.

ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ!!!! Αντικείμενο παίρνουν τα ενεργητικά μεταβατικά ρήματα.

Όμως... αλήθεια... πώς βρίσκουμε το αντικείμενο σε μια πρόταση;

1. Καταρχάς σε μια πρόταση θα πρέπει να βρούμε το **ρήμα**.

2. Στη συνέχεια θα πρέπει να βρούμε το **υποκείμενο**, προσέχοντας το πρόσωπο του ρήματος. Αν το

ρήμα είναι στο *α'* ή *β'* πρόσωπο του ενικού ή του πληθυντικού αριθμού, τότε το υποκείμενο είναι εύκολο να το βρούμε, γιατί θα είναι μία από τις προσωπικές αντωνυμίες: *εγώ, εσύ, ήμεις, ύμεις*. Αν όμως το ρήμα βρίσκεται στο *γ'* ενικό ή στο *γ'* πληθυντικό πρόσωπο, τότε ρωτάμε **ποιος, ποια, ποιο + ρήμα ή ποιοι, ποιες, ποια + ρήμα**.

3. Ελέγχουμε αν το ρήμα είναι **ενεργητικό μεταβατικό**.

4. Αν είναι ενεργητικό μεταβατικό, τότε θα ρωτήσουμε για το **αντικείμενο** με τις ερωτήσεις:

- **τι + ρήμα + υποκείμενο ή**
- **ποιον + ρήμα + υποκείμενο ή**
- **σε ποιον + ρήμα + υποκείμενο**

π.χ.

α) Ὁ Ἀγησίλαος ἐδίωκε ἐκείνους. (= Ο Αγησίλαος κατεδίωκε εκείνους.)

1. Το ρήμα είναι το **ἐδίωκε** και βρίσκεται στο *γ'* ενικό πρόσωπο.

2. Ρωτάμε: **ποιος ἐδίωκε;** = Ὁ Ἀγησίλαος > υποκείμενο.

3. Το ρήμα είναι ενεργητικό μεταβατικό.

4. Ρωτάμε: **ποιον (ή τι) ἐδίωκε ὁ Ἀγησίλαος;** = **ἐκείνους** > αντικείμενο.

β) Οἱ ἵπποι φέρουσιν τοὺς καρπούς ἐκ τοῦ ἀγροῦ. (= Τα άλογα φέρουν τους καρπούς από τον αγρό.)

1. Το ρήμα είναι το **φέρουσιν** και βρίσκεται στο *γ'* πληθυντικό πρόσωπο.

2. Ρωτάμε: **ποιοι φέρουσιν;** = Οἱ ἵπποι > υποκείμενο.

3. Το ρήμα είναι ενεργητικό μεταβατικό.

4. Ρωτάμε: **τι φέρουσιν οἱ ἵπποι** = **τοὺς καρπούς** > αντικείμενο.

γ) Οἱ παῖδες φέρουσιν πέπλον τῇ Ἀθηνᾶ. (= Τα παιδιά φέρουν τον πέπλο στην Αθηνά.)

1. Το ρήμα είναι το **φέρουσιν** και βρίσκεται στο *γ'* πληθυντικό πρόσωπο.

2. Το ρήμα είναι ενεργητικό μεταβατικό.

3. Ρωτάμε: **ποιοι φέρουσιν;** = Οἱ παῖδες > υποκείμενο.

4. Ρωτάμε: **τι φέρουσιν οἱ παῖδες** = **πέπλον** > αντικείμενο.

5. Ρωτάμε: **σε ποιον (ή ποιον) φέρουσιν οἱ παῖδες** = **τῇ Ἀθηνᾶ** > αντικείμενο.

ΠΡΟΣΟΧΗ!!! Είναι απαραίτητο να ακολουθούμε με θρησκευτική ευλάβεια την παραπάνω μέθοδο, αν θέλουμε να έχουμε σίγουρα αποτελέσματα. Τα πάντα είναι θέμα μεθόδου. Βεβαίως, δε βλάπτει και λίγο διάβασμα!!!!
Ας μιλήσουμε τώρα για τα ρήματα, τα μονόπτωτα και τα δίπτωτα...

Μονόπτωτα και δίπτωτα ενεργητικά μεταβατικά ρήματα

Στα παραδείγματα που είδαμε υπάρχουν ρήματα που παίρνουν αντικείμενο σε μια πτώση, π.χ. **Φέρουσιν τούς καρπούς** (αιτιατική), και ρήματα που παίρνουν δύο αντικείμενα σε δύο διαφορετικές πτώσεις: **Φέρουσιν πέπλον** (αιτιατική) **τῇ Ἀθηνᾶ** (δοτική)

Τα ρήματα που παίρνουν αντικείμενο σε μια μόνο πτώση λέγονται **μονόπτωτα** (μόνο μία πτώση), ενώ τα ρήματα που παίρνουν αντικείμενο σε δύο διαφορετικές πτώσεις λέγονται **δίπτωτα** (δύο πτώσεις)

Αν είναι έτσι, τότε θα έχουμε τους εξής συνδυασμούς

Μονόπτωτα:
αντικείμενο σε: γενική
δοτική
αιτιατική

Δίπτωτα:
αντικείμενο σε: γενική και δοτική
αιτιατική και γενική
αιτιατική και δοτική
αιτιατική και αιτιατική

Πριν μελετήσουμε αναλυτικά όλες τις περιπτώσεις, θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε μερικά ζητήματα.
Ας δούμε, λοιπόν, κάποια παραδείγματα:

α) Οἱ ἵπποι φέρουσιν τὸν σῖτον καὶ τοὺς καρπούς ἐκ τοῦ ἀγροῦ.

(= Τα άλογα φέρουν το σιτάρι και τους καρπούς από τον αγρό.)

Στο παραπάνω παράδειγμα έχουμε δύο αντικείμενα, τα οποία βρίσκονται και τα δύο σε πτώση αιτιατική.

Το ερώτημα που μπαίνει είναι: Τι είδους είναι το ρήμα **φέρουσιν**; μονόπτωτο ή δίπτωτο.

Την απάντηση θα τη βρούμε αν θυμηθούμε τι είπαμε για τα μονόπτωτα. **Μονόπτωτα** είναι τα ρήματα παίρνουν αντικείμενο σε μία μόνο πτώση. Δε μας ενδιαφέρει αν τα αντικείμενα είναι ένα ή πολλά. Μας ενδιαφέρει να βρίσκονται στην ίδια πτώση. Άρα, το ρήμα φέρουσιν είναι μονόπτωτο, γιατί **α) παίρνει αντικείμενα σε μία μόνο πτώση**, (στην αιτιατική στο παράδειγμα) και **β) τα αντικείμενα είναι παρόμοια μεταξύ τους**.

β) Σωκράτης εδίδασκε τούς παῖδας τὴν ἀρετὴν.

(= Ο Σωκράτης δίδασκε στα παιδιά την αρετή.)

Στο παραπάνω παράδειγμα έχουμε δύο αντικείμενα, τα οποία βρίσκονται και τα δύο σε πτώση αιτιατική.

Το ερώτημα που μπαίνει είναι: Τι είδους είναι το ρήμα **εδίδασκε**; μονόπτωτο ή δίπτωτο.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αν σκεφτούμε βιαστικά θα πούμε ότι το ρήμα είναι **μονόπτωτο**, γιατί παίρνει δύο αντικείμενα σε πτώση αιτιατική. Εδώ είναι και το λάθος. Γιατί θα πρέπει να σκεφτούμε αν είναι και παρόμοια μεταξύ τους, ή για να το πούμε αλλιώς τι φανερώνουν τα δύο αντικείμενα. Αν το προσέξουμε καλύτερα διαπιστώνουμε ότι: **α) το αντικείμενο τούς παῖδας φανερώνει πρόσωπο**, ενώ **β) το αντικείμενο τὴν ἀρετὴν φανερώνει πράγμα**. Άρα δεν είναι παρόμοια μεταξύ τους. Άρα το ρήμα **εδίδασκε** δεν είναι μονόπτωτο αλλά **δίπτωτο!!!**

Ποιες όμως λέξεις χρησιμοποιούνται ως αντικείμενα;

Ως αντικείμενο χρησιμοποιούνται τα εξής:

α) **Ουσιαστικό**, π.χ.

ΑΕ	Ὅρῶ τὸν ἄνδρα.
ΝΕ	Βλέπω τον ἄνδρα.

β) **επίθετο**, π.χ.

ΑΕ	Μίσει τούς δειλούς.
ΝΕ	Να μισεῖς τους δειλούς.

γ) **αντωνυμία**, π.χ.

ΑΕ	Ταῦτα ἐποίουν.
ΝΕ	Αυτά ἔκαναν.

δ) **αριθμητικό**, π.χ.

ΑΕ	Κῦρος ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τούς ἑξακισχιλίους.
ΝΕ	Ο Κύρος ἔτρεψε σε φυγή τους 6.000

ε) **μετοχή**, π.χ.

ΑΕ	Οἱ Ἕλληνες οὐκ ἐγίνωσκον το ποιούμενον .
ΝΕ	Οἱ Ἕλληνες δεν ἤξεραν αυτό που γινόταν .

στ) **απαρέμφατο**, π.χ.

ΑΕ	Οὐκ ἐδύναντο ἐλθεῖν .
ΝΕ	Αυτό το παιδί έχει λέγειν .

ζ) **λέξη ή φράση με άρθρο** (ουσιαστικοποιημένη), π.χ.

ΑΕ	Οἱ Ἕλληνες οὐχ ἐώρων τοὺς ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ.
ΝΕ	Οἱ Ἕλληνες δεν ἐβλεπαν τους πέρα ἀπὸ τον ποταμό.

η) **ολόκληρη πρόταση**, π.χ

ΑΕ	Οὗτοι ἔλεγον ὅτι πρὸς ἐσπέρας ἤξοι τὸ στράτευμα .
ΝΕ	Αυτοί ἔλεγαν ὅτι κατά το βράδυ θα ἔρθει ο στρατός .

Αυτά ήταν κάποια βασικά στοιχεία για το Αντικείμενο!! Να θυμάσαι πως ὅ,τι ισχύει για το αντικείμενο του ρήματος ισχύει και για το αντικείμενο του απαρεμφάτου και της μετοχής. Με ὅποιες δηλαδή πτώσεις συντάσσεται το ρήμα, με τις ίδιες πτώσεις συντάσσεται και το απαρέμφατο ή η μετοχή που προέρχεται ἀπὸ το συγκεκριμένο ρήμα.

